

## „Zie, ik sterf“.

Daarna zeide Israël tot Jozef: Zie, ik sterf; maar God zal met u allen wezen, en hij zal u wederbrengen in het land uwer vaderen. Gen. 48 : 21.

In de geschiedverhalen van het oude Israël spreekt het ons zoo toe, dat ons ook een blik op het sterfbed der patriarchen gegund wordt. We ontvangen niet slechts de korte mededeeling, dat hun leven afliep, en dat ze ten laatste sterven, maar dat *sterven* zelf zien we, als voor oogen, geleidelijk en bijna bezielend toegaan.

Tot in lengte van dagen strekte zich hun leven hier op aarde uit, maar naderde tenslotte ook van dit lange leven het einde, dan ontvangen we den indruk, dat ze dit einde met helder bewustzijn tegengingen, door geen angst voor den dood werden aangegrepen, en als met zielsbegeerte naar Hooger de poorte naderden, waardoor hun de toegang tot nog rijker leven zou ontsloten worden.

En meer nog dan die kalme van geest treft 't ons dan telkens weer, hoe ze dat sterven zelf doorleefden, als iets dat niet over hen heen sloop en hen wegnam, maar als van oogenblik tot oogenblik zich rekenschap gaven, wat dat sterven voor hen zelf en voor hun achterblijvende nakomelingschap was.

Men ziet er uit, hoe lichamelijke sterkte van aanleg deze geestelijke hielden uit den patriarchen-tijd waren. Ze verschaften bij het sterven niet onder het aangrijpende van hun krankheid. Veel meer was het, of ze sterven zonder dat ernstige krankheid hun bewustzijn verdonkerde. Ze zijn niet bedwelmde of in hun bewustzijn verzakt. Tot het laatste toe leven ze klaar en helder in alles mede. Het is of ze zelfs, hoe meer het sterven naderde, met de volger bewustzijn in wat na hun dood komen zou inleefden. Het was een sterven in helder besef van wat hun overkwam. Niet dan een langzame afnemende en in zinking van krachten, en nu juist in die stervensuren een krachtig inleven in wat God met hen voorhad en wat hun nakomelingschap te wachten stond.

Thans is dit vaak zoo geheel anders, en zulks niet enkel bij de jongeren, die voor hun gevoel te vroeg uit dit leven worden weggeroepen, en lichter dan men denkt in een morren op hun doodsbed overlaan, maar vaak evenzoo bij de ouden van dagen, die de zeventig of tachtig jaren bereikten mochten.

Ook bij deze meer bejaarden toch komt toch maar al te dikwijls een angstig optien tegen het sterven voor, maar veel meer zelfs nog een verdonkering van het bewustzijn. In den regel ligt dat dan aan de ziekte die hen aangreep, 't zij door de bange pijn die hun 't bewustzijn verdonkerde, 't zij door de gedachtenloosheid waarin ze reeds dagen voor hun sterven verzonken.

In de dagen der patriarchen was de lichamelijke stevigheid, als we 't zoo mogen uitdrukken, nog zooveel sterker. De krankheden waren veel minder. Op hun ouden dag, als 't sterven naderde, waren ze dienstgevoel nog veel krachtiger in hun gestel. En telkens ziet men, hoe ze niet wegwijnen door een langdurig ziekteproces, maar te midden van een nog krachtig leven het einde voelen naderen.

Dit maakte dan dat ze den sinds lang ingewachten dood, niet alleen met moed en hope, maar ook met klare helderheid in 't zelfbesef tegengingen, breedvoert met de hinnen over hun naderend sterven spraken, en het komen van den dood als inwachten. Ja veelal het afscheid van de hinnen niet met een half onbewust vaarwel, noch met een schier gedachteloos knis, maar met heldere bespreking van wat te komen stond, inwachten.

Sterk gevoelt men dit vooral in Jacob's zeggen tot Jozef: „Zie, ik sterf“.

Hij zegt niet: Mijn einde *nacht* eens naderen, met volle klaarheid betuigt hij te gevoelen, hoe zijn sterven als 't ware reeds begon, hoe 't als ingeluid is, en hoe dit er hem toe brengt, om de toekomst van wie hij achterlaat, nog met een laatste beschikking te zegenen.

Zoo nu komt 't ook thans nog voor, doch veel minder. Ook bij het thans levende geslacht leeft nu de heugenis aan de ouden van dagen, die voor een halve eeuw of meer van ons gingen, en die sterk van gestel en aanleg, zelfs tot op hun sterfbed helder bleven, zelfs over hun sterven spraken, en met hun kinderen regelden wat te regelen viel. En zoo zijn er ook nu nog sterfgevallen, waarvan men zeggen kan, dat wie heftig, tot op zijn laatste snik nog leefde met en voor de zijnen en juichende de eeuwigheid inging. Nog altoos komt 't voor, dat aan den jongsten snik een Godverheerlijkende uiting van de ziel in dankzegging of gebed voorafging.

Alleen maar, en hiervoor zij men niet blind, die geestelijk rijke sterfbedden minderen. Ze komen nog voor, doch ze zijn zeldzaam geworden. 't Meest deert dan vaak nog de beschikking over het laatste goed, doch dat is dan afgedaan in het reeds weggeborgene testament. En voortu ziet men er maar al te velen heen gaan, die de laatste dagen, zoo niet de laatste weken, eer ze sterven, half onbewust en versuft wegwijnen, en over wier lippen, eer ze heengingen, schier geen woord van hoogere bezieling uitging.

Dit nu ligt in hoofdzaak aan twee oorzaken. Ten eerste daaraan, dat onze geestelijke verzwakking ons belet, om tot in onze stervensuren ons meester over ons bewustzijn te doen blijven, en ten andere daaraan, dat 't geestelijke zelfs in de stervensuren door de lichamelijke zwakte wordt teruggedrongen.

Niet 't minst schuldig hierbij zijn de meeste medicijnmeesters. Vaak toch spreken dezen het openlijk uit, dat ze voor wien ze weten dat 't sterven ingaat, het fatale van zijn toestand opzettelijk verbergen. Ze dringen er dan ook op aan, dat de familie evenzoo doe. En zoo wordt er dan als saai gespannen tusschen arts en familieleden, om den kranke te doen heengaan, zonder dat hij van zijn sterven helder bewustzijn ontving. Doel en opzet is dan, om den angst van het sterven te voorkomen, en ten slotte het bewustzijn van den kranke, zoo geheel te doen verflauwen, dat hij sterft, zonder ook maar te vermoeden, dat de dood hem opwachste.

Doch al zijn de moderne, meest ongelooftige artsen hier de hoofdschuldigen, de familie doet maar al te vaak aan dat onheilspellende spel mede. Men spreekt dan niet van zijn kranke, alsof 't alles o nog zoo wel liep. Van een ingaan in de eeuwigheid zwijgt men. Ten slotte laat men den half stervende in dromen en constateert dan, zonder dat er een woord over de eeuwig-

heid gesproken is, dat 't leven er uit is, en neemt zijn maatregelen voor de begrafenis.

Stel daar nu tegenover Jacob, die 't zoo klaar en helder, in volle bewustzijn, tot Jozef uitsprekt: „Zie, ik sterf“, en ge gevoelt zelf hoe de Satriap van Egypte veel Christenen in onze dagen beschaaft.

God zij lof, vooral bij teringlijders vindt ge nog heerlijks uitzonderingen. Maar voor 't overige kan er niet genoeg op aangedrongen, om 't sterfbed weer geestelijk te bezielen.

Voor al 't sterfbed moet leven en bezieling uitgaan voor de toekomst die ons wacht.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 September 1917.

De nota, die de Minister van Binnenlandse Zaken bij de Tweede Kamer heeft ingediend betreffende de ongeregelde heden, die zich in de laatste dagen van Juni en het begin van Juli te Amsterdam hebben voorgedaan, heeft wel doen zien, welke ernstige gevaren destijds de hoofdstad hebben bedreigd.

Dat het gebrek aan aardappelen, — voor onze lagere bevolking het meest geliefde voedingsmiddel — tot groote onvrede en onlust aanleiding gaf, vooral waar men zag, dat groote voorraden gereed lagen om naar het buitenland te worden verscheept, is op zich zelf wel te begrijpen, en evenzeer, ook al vergoelijken we dit daarom niet, dat deze onvrede zich uitte in daden van geweld, om zich van deze voorraden meester te maken. Zulke hongeropstootjes komen in deze moeilijke tijden in alle landen voor, waar gebrek geleden werd, en dragen nog niet een revolutionair karakter. Geheel anders werd echter de toestand, zoals de Minister schrijft, toen misdadige en op relletjes beluste elementen zich onder de menigte mengden en men tot plunderingen van winkels oversloeg, waar geen levensmiddelen waren te vinden. En wel het bedenkelijkst was, dat de revolutionair-socialistische en anarchistische partijen toen in troebel water zijn gaan vissen en een algemeene werkstaking proclamierten „als protest tegen het gezag“. Of het juist is, wat destijds in enkele buitenlandse bladen beweerd werd, dat achter dit misdadige complot ook vreemde invloeden aan het werk waren, wier doel het was door een revolutie de Regeering, die stipt de neutraliteit van Nederland handhaaft, omver te werpen, en in plaats daarvan een Ministerie te krijgen, dat ons als bondgenoot van een der oorlogvoerende Mogendheden in den wereldrijd zou meeslepen, blijkt uit de Ministerieele Nota niet. Maar ook al ware deze bewering geheel ongegrond, het feit zelf, dat zulk een misdadig complot tegen het gezag gesmeed werd, is ernstig genoeg. En al is het der Regeering ten geluk met krachtige hand dit complot den kop in te drukken en de orde te herstellen, het gevaar is daarmee geenszins afgewend. Reeds nu hebben, waar de broodtoevoer zooveel geringer werd, de opstootjes in Amsterdam zich herhaald. Wanneer straks de nood op elk gebied nog zooveel meer rijzen zal en er gebrek niet alleen aan levensmiddelen, maar ook aan brandstofmaterialen zal, zullen die opstootjes toenemen en allicht een nog bedenkelijker karakter aannemen. En wie zal zeggen, of de revolutiegeest, die in 't geheim voortslipt onder onze arbeiders en gevoeld wordt door de socialistische en anarchistische propaganda, dan niet opnieuw pogen zal den brandenden fakkel in het gebouw van den Staat te werpen en ook in ons land een da capo te krijgen van wat in Rusland is geschied?

Dat de Regeering dit gevaar inzien en reeds krachtige maatregelen heeft genomen, om terstond te kunnen ingrijpen, wanneer zulk een nieuw complot zich zou voordoen, is een publiek geheim. Toch vergete men niet, dat wapengeweld alleen den geest van opstand niet breekt kan. Zal het gevaar bezworen worden, dan dient, zoals de Regeering in de openingsrede der Kamers het uitdrukte, samenwerking van allen te komen, opdat de nood van ons volk zooveel mogelijk gemeenschappelijk worde gedragen. Wat een geest van bitterheid en onvrede kweekt, is, wanneer de minderbedeelde zien, dat degenen, die meer met aardse goederen voorzien zijn, zich om dien nood niet bekommeren en voortgaan met in weelde te leven. De Regeering heeft, door allen op raaisoon te stellen, reeds zooveel mogelijk gezorgd, dat de nood gelijkelijk door alle zal gedragen worden. Maar zij er dan ook ernstige medewerking van heel ons volk, zoowel van rijkere als van armeren, om het kruis, dat ons opgelegd is, te dragen. Dan alleen zal door de zedelijke kracht van het hoogere beginsel der liefde de geest der revolutie worden overwonnen en ons volk het hoofd kunnen bieden aan de ernstige beproevingen, die in den komende winter ons wachten.

### De Haagsche Synode.

Al zijn bijna twee maanden voorbijgegaan sinds de Synode der Hervormde Kerk haar jaarlijkse zitting hield, toch mag, nu we onze persarbeid weer hervatten, een kort woord over de voornaamste door haar genomen beslissingen ook in ons blad niet ontbreken.

Hoofdschotel op het Synodaal menu was natuurlijk de modus vivendi-voorstel der Utrechtsche Hoogeleraaren. Een vorige Synode had met 10 tegen 9 stemmen in beginsel haar instemming met dezen voorstel betuigd, en besloten aan de Hoogeleraaren een praktische uitwerking van dit plan te vragen. De Hoogeleraaren meenden, dat deze arbeid niet op hun weg, maar op dien der Synode lag. Zoo had deze Synode te beslissen of deze modus vivendi-voorstel, in reglementswijzigingen omgezet, aan het oordeel der Kerk onderworpen zou worden.

### De jongste Synode onzer Gereformeerde Kerken.

Een geheel ander beeld dan de Haagsche Synode bood de Synode onzer Gereformeerde Kerken, die in het einde van de Augustus-maand te Rotterdam saamkwam. Vergaderd de Haagsche Synode als echt regenten-college op een bovenzaal in een deftig heerenhuis, knusjes onder elkaar, zonder dat het publiek er toegang heeft, de Synode onzer Kerken kwam saam in een ruim kerkgebouw, waar de toegang openstond voor alle leden der Gereformeerde Kerken. Gaat men de ledenlijst na der Hervormde Synode, dan treft het, hoe weinig predikanten van invloed en positie in het kerkelijk leven, onder hen gevonden worden; uit de hoofdstaats van ons land zelfs niet één; in onze Synode ziet men daarentegen de Kerken zelf vertegenwoordigd, doordat de mannen, die werkelijk lei-

ding aan het kerkelijk leven geven, naar de Synode worden afgevaardigd. En wie het agendum van beide Synoden met elkaar vergelijkt, zal wel geen oogenblik in twijfel zijn, waar het meest de levensbelangen der Kerk aan de orde zijn gekomen. Neem, om slechts één voorbeeld te noemen, de Zending en zie hoe breede plaats deze op onze Synode inneemt en hoe poover figuur ze op de Synode der Hervormde Kerk maakt.

Over den broederlijken geest, die op de Synode te Rotterdam heerschte, kan niet anders dan met lof worden gesproken. Of dit daaraan te danken was, dat de opleidingsaesthetica ditmaal geheel was gecaracteriseerd, willen we in het midden laten. Zelfs de benoeming van een nieuwen hoogleraar aan de Theologische School, in plaats van Prof. Lindeboom, die wegens hoogen ouderdom emeritaat had aangevraagd, geschiedde met een zoo groote eenparigheid als nog niet was voorgekomen. Dat een leerling der Vrije Universiteit door Curatoren en Hoogeleraaren der Theologische School als eenigste candidaat op de voordracht was geplaatst, toont wel, hoe weinig er bij deze benoeming van zekere animositeit sprake was. Zelfs de Wachter gaf van hartelijke ingenomenheid met deze benoeming blijk. Dr. Greydanus, die staande de Synode de benoeming aannam, gaat dus wel als persona grata naar Kampen. Van harte hopen we, dat hij, die aldus door het vertrouwen der Kerken tot dit hooge ambt geroepen werd, vele jaren aan de School werkzaam moge wezen; dat de rijke wetenschappelijke gaven, hem geschenken, tot volle ontwikkeling mogen komen, en dat zijn arbeid voor de opleiding onzer aanstaande Dienaren des Woords door God gezegend moge worden.

Ook het herdenkingsfeest der vijf en twintigjarige vereniging van de beide Kerkengroepen, waartoe de Rotterdamsche Kerkeraad de leden der Synode uitnodigde, stond geheel in het teken der broederlijke liefde. Er werd menig hartelijk woord gesproken, waaruit bleek hoezeer men den zegen waardeerde, dien God de Heere in deze vereniging aan onze Kerken geschenken had.

Op de verschillende besluiten, door de Synode genomen, uitvoerig in te gaan, behoeft niet, waar het verslag der Synodale handelingen ook in ons blad werd afgedrukt. Ingrijpende, heel het kerkelijk leven beheerschende vraagstukken, kwamen ditmaal niet aan de orde. In zake de Bijbelvertaling verenigde de Synode zich met de uiterst voorzichtig gestelde conclusies van het rapport der daarvoor aangewezen deputaten. Wat de verzorging der emeritpredikanten en der predikantsweduwen en wezen betreft, besloot ook deze Synode onveranderd vast te houden aan de grondslagen door de Synode van Utrecht daarvoor gelegd. Deputaten werden benoemd om de volgende Synode van advies te dienen voor den arbeid der Evangelisatie. En aan de poging van de Protestantische Kerken in Nederland om de oorlogvoerende Mogendheden tot vrede te vermanen, besloot de Synode deel te nemen.

Aan de voortreffelijke leiding die Ds. Landwehr aan de Synode gaf, komt alle hulde toe. Hij wist met zachtheid en toch met vastheid de Synode te leiden. En over de gulle en gastvrije ontvangst, die Rotterdam's gemeente aan de leden der Synode bereide, bestond maar één woord van lof. Trouwens, wie de Rotterdammers kent, had daaraan ook geen oogenblik getwijfeld.

Een belangrijk keerpunt in ons kerkelijk leven is de Rotterdamsche Synode niet geweest. Maar wel mogen we dankbaar wezen, dat te midden van de ernstige tijden, waarin we leven, de Synode zoo rustig en ongestoord haar arbeid kon verrichten. Ze heeft voortgebouwd op de grondslagen door de vroegere Synodes gelegd. En de herinnering aan deze Synode zal voor ieder die haar bijwoonde, een lieflijke wezen. De gemeenschap der heiligen werd er gevoeld. En de geest, die de Synode leidde, was de Geest des Heeren.

### Het gedenkteken der Reformatie te Genève.

In dezen zomer is het gedenkteken, dat men ter gedachtenis van de Reformatie te Genève gesticht heeft, onthuld geworden. Uit aesthetische oogpunt schijnt dit gedenkteken weinig te voldoen. Het is een beeldengalerij, waarin de voornaamste helden der reformatie zijn geplaatst geworden, maar deze lange rij van beelden is vrij eenzijdig en de eenheid van conceptie ontbreekt. Het bekende Luther-gedenkteken te Worms staat dan ook in kunstwaarde veel hooger.

Veel sympathie voor dit gedenkteken hebben we dan ook nooit gevoeld. De idee zelf van zulk een gedenkteken strookt weinig met de Calvinistische levens- en wereldbeschouwing. En waar in Genève zelf van den geest van Calvijn zoo weinig meer te bespeuren valt, scheen ons dit gedenkteken voor Calvijn een „bouwen van de graven der profeten“, naar wier woord men niet meer luisteren wilde.

En dat dit ook in Zwitserland zelf wel gevoeld wordt, blijkt uit hetgeen in een der Zwitsersche bladen over dit gedenkteken geschreven werd. De correspondent beweerde, toen hij in den nacht het gedenkteken bezocht, den geest van Calvijn ontmoet te hebben. Toen hij aan den geest van Calvijn vroeg, wat deze van dit gedenkteken dacht, zou deze hem geantwoord hebben, dat dit gedenkteken wel het beste bewijs was, dat de inwoners van Genève hem nooit begrepen hebben. „Van een praalmonument voor een mensch ben ik steeds afkeerig geweest, zelfs op mijn graf wilde ik geen gedenkteken hebben. Waar het mij alleen om te doen was, was om geestelijken invloed uit te oefenen door

mijn woord en mijn geschriften. Naar mijn woord wordt niet meer geluisterd, mijn werken zijn vergeten, maar men wil mij eeren door een gedenkteken. Is dat niet een bespotting van wat mijn levensideaal is geweest in plaats van een eeren van mijn persoon?“

Heeft deze liberale correspondent niet dieper gevoeld dan menigen, die tot de oprichting van dit gedenkteken heeft meegewerkt, wat de ware hulde was, die men aan Calvijn heeft te brengen?

### Hulp aan onze predikanten.

Dat onze Generale Synode ook rekening heeft gehouden met den noodtoestand, waarin onze predikanten verkeerden en verschillende besluiten heeft genomen, om daarin te voorzien, spreekt wel van zelf.

Natuurlijk is de Synode daarbij niet hiërarchisch te werk gegaan en heeft zij geen besluiten genomen, waardoor aan de Kerken bevolen wordt dit of dat te doen. Zulk een bisschoppelijke macht komt aan de Synode niet toe. Maar wel heeft de Synode besloten aan alle Kerken te schrijven, dat met het oog op de moeilijke tijdsomstandigheden, waarin we leven, het recht en billijk is, dat alle predikanten een duurtetoelag krijgen van minstens 12 pCt.

Naar de pers meldt, heeft de Kerkeraad van 's Gravenhage dan ook reeds besloten zulk een duurtetoelag aan zijn predikanten te geven.

Mogen ook de andere Kerken, die zulk een Synodale aanschrijving ontvangen, met deze zaak ernst maken. Onze dinaren des Woords moeten geholpen worden. Is een Kerk niet bij machte zelf in dezen nood te voorzien, dan wees de Synode haar den weg aan, dien zij te bewandelen heeft. Ze moet dan om hulp aan de andere Kerken vragen. Eerst Classicaal en dan Synodaal. Maar in geval mag men met een; wij kunnen niet geven, zich van de zaak afmaken.

Hoezeer de onverschilligheid stijgen kan, wanneer er maar bereidheid is om naar den eisch van Gods Woord te handelen, bleek wel uit het rapport van deputaten tot verbetering der tractementen. Met blijdschap konden zij constateeren, dat dank zij hun aansporing tot de Kerken gezonden, de predikantstractementen in 6 jaar tijds met fl. 150.000 verhoogd waren. Vooral in sommige provincies is de stijging dan ook zeer belangrijk; waar vroeger in de hoofdstad fl. 1600 tractement gegeven werd, vindt men nu dorpen, die het tractement al op fl. 2000 gebracht hebben. Maar hoe dankbaar we daarvoor zijn, onze Kerken zijn nog niet, waar ze komen moeten. En vooral nu de nood zoo nijpt, mag men onze dienaren niet in de ellende laten. Het is hun eer, dat ze zoo weinig geldaagd hebben. Nu de Synode het voor hen opnam en aan de Kerken een schrijven zond om voor hun belangen te pleiten, moge geen enkele Kerk achterblijven om in dien noodtoestand te voorzien.

### Res judicata.

Van meer dan één zijde ontvangen wij nog ingezonden stukken over de zaak van Ds. Netelenbos.

Het komt ons voor, dat het tijd wordt het publieke debat over deze onverkijpelijk historische thans te eindigen. Wat Ds. Netelenbos deed, hebben ook wij afgekeurd, en de brochure, die hij later schreef om zijn standpunt te verdedigen, heeft de zaak helaas niet beter gemaakt. Maar nu de Kerkeraad te Middelburg zijn afkeuring over de handelwijze van Ds. Netelenbos heeft uitgesproken en maatregelen heeft genomen, om de herhaling van een dergelijk geval te voorkomen, meenen we, dat hierna de zaak nu uit behoort te wezen.

Men moet geen klopjacht houden 'op een broeder, die te goeder trouw gefaald heeft.

Daarom kunnen we ook aan geen ingezonden stukken noch vóór, noch tegen Ds. Netelenbos meer plaats verleen.

En we zouden met alle bescheidenheid aan onze kerkelijke pers den raad willen geven, dit voorbeeld te volgen.

### Societas Studiosorum Reformatorum.

Gaarne voldoen we aan het verzoek van het Bestuur der Unie van Gereformeerde studenten om de aandacht van de studenten, aan de Openbare Hoogescholen dit jaar ingeschreven, op dezen studentenbond te vestigen, wiens doel het is de Gereformeerde studenten saam te vereenigen.

Zoals het Bestuur ons mededeelt, blijkt het nog telkens, dat studenten, die aan de Universiteit aankomen, geen kennis van het bestaan van dezen Bond dragen, en wanneer dit later bij toeval wel geschiedt, dan bij de afdeling van dezen Bond zich niet aansluiten of omdat hun studie reeds te ver gevorderd is, of omdat zij in kringen zijn gekomen, wier sympathie niet naar den Gereformeerden studentenbond uitgaat. Het is daarom wel goed, dat van meet af op het bestaan van dezen Bond de aandacht gevestigd wordt. Den studenten, die in een voor hen vreemde stad aangekomen, behoefte gevoelen aan vriendschappelijke omgang met jonge mannen van gelijke overtuiging, en die van hun rijpere ervaring gebruik willen maken, kunnen we niet beter aanraden, dan dat ze zich bij dezen Bond aansluiten.

Naderé inlichtingen worden gaarne verstrekt, wanneer men die verlangt, door den ab-actis, Aart H. Mulder, Starrenbosch 14, Utrecht. Tevens zij nog meegedeeld, dat er ook een Unie bestaat van Gereformeerde Meisjesstudenten onder de zinspreuk: Eris quod esse videris; het adres van haar ab-actis is Meij. C. Oosterhuis, Noorderhaven 2, Groningen.

G  
lijst  
van  
stell  
de g  
D  
Dep  
de l  
P  
de  
Bou  
's-Gr  
Pr  
Dr.  
B. v  
Al  
met  
P  
van  
van  
roep  
's-Gr  
Al  
Eme  
en V  
G. J.  
te B  
burg  
A. S  
Al  
Jode  
Ds.  
samen  
te W  
Krali  
te N  
dam  
de Al  
de H  
Breuk  
Smid  
L. G  
Pz. t  
Soub  
Ds. J  
der M  
Ploos  
kema  
Zuidh  
sluis;  
Als  
verba  
Theol  
Ds.  
Fernh  
pen J  
mer t  
last);  
Ds. J.  
en al  
Landw  
te St  
Groni  
Tot  
re  
Als  
perem  
heim;  
Ds. H  
ring t  
ven te  
Harden  
Als  
orde:  
samen  
Amster  
pen, P  
Prof. I  
en als  
man t  
heide  
Steenw  
pen, e  
te Am  
Als J  
Geestel  
in Arg  
dam, I  
(met de  
Meeder  
Als I  
Predika  
Br.  
's-Grave  
wijk, P  
dam, P  
de sam  
E. Sille  
de Vrie  
Als J  
de alge  
Evangel  
Amster  
Prof. I  
Prof. D  
en tot  
Kampen  
Smitt t  
Als I  
verstroo  
Indische  
Rotterd  
Dr. K.  
samenro  
burg te  
Tiel en  
Als o  
een Rap  
Geref. J  
Echtsch  
Prof.  
Dr. H.  
Dr. Bou  
Grosheide  
Kuyper  
wehr te  
belast);  
en Ds. J  
Als I  
zorging.  
Ds. I  
Donner  
's Graves  
drecht  
Ds. J. d  
Als I  
Loosdrec  
Hier  
betische